

אחריות משותפת לעומת שיתוף שותפות ואחריות

1

קידרא דבי שותפי – לא חמימי ולא קרירי – סיר של שותפים הוא לא חם ולא קר בבא בתרא כ"ד ע"ב

טובים השנים, מן-האחד: אשר יש-להם שֶׁכָּר טוב, בְּעֵמָלָם. י כי אם-יפלו, האחד יקים את-חברו; ואילו, האחד שיפול, ואין שני, להקימו. יא גם אם-ישכבו שנים, וחס להם; ולאחד, איך יחס. יב ואם-יתקפו, האחד-- השנים, יעמדו נגדו. **קהלת ד ט**

2

השִׁתְּפִין שָׂרְצוּ לַעֲשׂוֹת מַחֲצָה בְּחֶצֶר, בּוֹנִין אֶת הַכֶּתֶל בְּאַמְצֵעַ. מְקוֹם שֶׁנֶּהְגוּ לִבְנוֹת גָּוִיל, גָּזִית, כְּפִיסִין, לְבָנִים – בּוֹנִים. הַכֹּל כְּמִנְהַג הַמְּדִינָה. בְּגָוִיל – זֶה נוֹתֵן שְׁלֹשָׁה טַפָּחִים, וְזֶה נוֹתֵן שְׁלֹשָׁה טַפָּחִים. בְּגָזִית – זֶה נוֹתֵן טַפָּחִים וּמַחֲצָה, וְזֶה נוֹתֵן טַפָּחִים וּמַחֲצָה. בְּכְפִיסִין – זֶה נוֹתֵן טַפָּחִים, וְזֶה נוֹתֵן טַפָּחִים. בְּלְבָנִים – זֶה נוֹתֵן טַפַּח וּמַחֲצָה, וְזֶה נוֹתֵן טַפַּח וּמַחֲצָה. לְפִיכָךְ אִם נָפַל הַכֶּתֶל, הַמְּקוֹם וְהָאֲבָנִים שֶׁל שְׁנֵיהֶם. **משנה, בבא בתרא, פרק א, משנה א**

3

תנו רבנן שלשה שותפין יש באדם: הקב"ה ואביו ואמו. אביו -- מזריע הלובן שממנו עצמות וגידים וצרפרנים ומוח שבראשו ולובן שבעין אמו -- מזרעת אודם שממנו עור ובשר ושערות ושחור שבעין והקב"ה נותן בו רוח ונשמה וקלסתר פנים וראיית העין ושמיעת האוזן ודבור פה והלוח רגלים ובינה והשכל. וכיון שהגיע זמנו להפטר מן העולם הקב"ה נוטל חלקו, וחלק אביו ואמו מניח לפניו **נידה לא ע"א**

4

דבר אחר הרי שבא על אשת חבירו דין הוא שלא תתעבר אלא עולם כמנהגו נוהג והולך ושוטים שקלקלו עתידין ליתן את הדין והיינו דאמר ריש לקיש אמר הקב"ה לא דיין לרשעים שעושין סלע שלי פומבי אלא שמטריחין אותי ומחתימין אותי בעל כרחי רש"י: שאני יוצר הוולד בעל כרחי, שהרי רצון מלפני שינהג העולם כמנהגו. **ע"ז נד ע"ב**

5

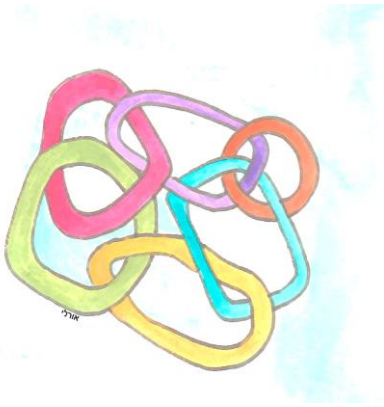
פירוש הרמב"ם למשנה: "עשה לך רב וקנה לך חבר"

כפי שלמדנו אריסטוטלס, האהוב הוא אחד והאהובים שלושה : אוהב תועלת, אוהב מנוחה ואוהב מעלה.

אוהב תועלת כאהבת שני השותפים ואהבת המלך ומחנהו

אוהב מנוחה הוא ב' מינים אוהב הנאה ואוהב בטחון אמנם אוהב הנאה כאהבת הזכרים לנקבות וכיוצא בהם. ואמנם אוהב בטחון הוא שיהיה לאדם אוהב תבטח נפשו בו לא ישמר ממנו לא במעשה ולא בדבור ויודיעהו כל עניניו הטוב מהם והמגונה מבילתי שירא ממנו שישגיחו בכל זה חסרון לא אצלו ולא זולתו...

אוהב מעלה הוא שיהיה תאות שניהם וכונתם לדבר אחד והוא הטוב וירצה כל אחד להעזר בחבירו בהגיע הטוב ההוא לשניהם יחד וזה האוהב אשר צוה לקנותו והוא כאהבת הרב לתלמיד והתלמיד לרב:

האדם צריך "חבר לדאגה" איש שלומו אשר יוכל לבטוח בו, הן בשעות משבר והן בשעות תהילה...משום מה לא יכולים לא חווית היגון ולא רגשי השמחה להיוותר בגדר חוויות מנותקות ומשותקות. אם הן נותרות בכבליהן, אזי היגון גדל והשמחה נפגמת. זקוקים אנו ל"חבר לדעה"...הסוג השני של החברות, הגבוה והאצילי ביותר מושג בידי אנשים שיש להם מחויבות משותפת, מסירות למטרות משותפות, אלה אשר חולמים, מקווים ומתפללים למימוש של רעיון משותף גדול. החברות הנעלה ביותר מתגשמת באחוזה שבין אלה החולקים זה עם זה לא רק תחושות אלא גם רעיונות. הרב יוסף דב הלוי סולביצ'יק אדם וביתו עמ' 52

כדי להסביר את ההבדל בין עם-גורל לגוי-יעוד כדאי הוא הדבר שנעמוד על ניגוד אחר והוא הניגוד בין מחנה לעדה.

מחנה ועדה מהווים שתי תופעות סוציולוגיות שונות, שני קבוצים נפרדים שאין ביניהם שום השתתפות ויניקה הדדית. מחנה נוצר מתוך השאיפה להגנה ומתפרנס מרגש הפחד. ועדה נוצרת מתוך געגועים להתגשמות אידיאה מוסרית נהדרה ומתפרנסת מרגש האהבה. במחנה שולט הגורל שלטון בלי-מצרים, ובעדה שולט היעוד. המחנה מהווה שלב בהשתלשלות ההיסטורית של העם, וקיום הגוי מזדהה עם מציאותה של העדה.

גם בעולמו של האדם אין המחנה נוצר אלא מתוך הפחד. כשקיום גורלי הכרחי מבעית את בני האדם, אז היחיד תופס את אפיסת-כחו ומתחבר עם הזולת לשם הגנה והתגברות על השונא. ... מתוך המחנה בוקע ועולה העם. לכתחילה היו בני-ישראל במצרים מחנה; כשנשתחררו על ידי הקב"ה עלו לדרגת עם.

ברם, העדה קובעת ברכה לעצמה במלכות האדם ורוחו הכביר. העדה היא יצירתו הטיפוסית של האדם, שתפארת אישיותו חופפת עליו. אין העדה נוצרת בעיניים של גורמים שליליים, בשל פחד-הגורל הרודף אחרי האדם המרגיש את מסכנותו ורפיון-כחו, - אלא עקב דוחפים חיוביים. בסיס העדה הוא היעוד. עדה זוהי קבוצת יחידים בעלי עבר אחד, בעלי עתיד כללי, בעלי שאיפות משותפות, בעלי כמיהות זהות לעולם שכולו טוב וכולו נאה, בעלי יעוד יחודי ואחדותי. תחילתה של העדה תחובה במסורת-אבות וירושת-עם, בדמדומי השחר שלה, וסופה מושרש בחזון אחרית הימים משותף. בני העדה הם עדים ועל מה המה מעידים, אם לא על מאורעות שעברו ועל עתיד-פלא שעדיין לא בא! העדה כוללת לא רק את הפרטים הנוכחים החיים עכשו, אלא חובקת היא את כל אלה שחיו ושעתידים לחיות מקדם ועד אחרית הימים. המתים שהלכו לעולמם עדיין קיימים בתחום העדה, והעתידיים להוולד חיים כבר ברשותה. עדה היא גוי קדוש שאינו מפחד את הגורל ושאיננו חי בעל-כרחו. מאמין הוא ביעודו וברצונו הטוב הוא מקדש את עצמו לגישומו. על קיום עם שנולד מן המחנה נכרתה ברית-מצרים, ועל קיום גוי קדוש נכרתה ברית בסיני.

יוסף דוב הלוי סולובייצ'יק, מתוך המאמר "קול דודי דופק" בתוך הספר "איש האמונה", מוסד הרב קוק, ירושלים, תשל"ה, עמ' 86